

ELŐSZÓ

A *Spanyol–magyar alapszótár* a TINTA Könyvkiadó gondozásában megjelenő tanulószótár-sorozat tagja. Több mint 7500 címszavával egyaránt segítheti a kezdő és a középhasadó nyelvtanulókat (a Közös Európai Referenciakeret szerinti B1-es szintig), akik iskolában, magánúton, munka vagy utazás céljával szeretnék elsajátítani ezt az újlatin nyelvet.

A szótár anyagát éppen ezért igyekeztünk úgy összeválogatni, hogy segítségével el lehessen boldogulni nemcsak a hétköznapi beszédhelyzetekben, hanem a középiskolai, nyelviskolai spanyolórákon is. Beépítettük a magyarországi közoktatásban használatos nyelvkönyvek visszatérő szóanyagát.

A szótár elsősorban az európai spanyol szókincsből merít, de tartalmaz sok fontos amerikanizmust is. A szóalakok helyesírásánál a Real Academia de la Lengua legújabb, 2010-es ajánlásait vettük alapul.

Ezúton is szeretnénk hálánkat kifejezni a szótár lektorának, Juan José Luján Egeának, gondos munkájáért és tanácsaiért, valamint Jeszenszky Mártonnak a szóanyag összeállításában nyújtott segítségéért és értékes megjegyzéseierért.

A szótár felépítése

A kötetben a spanyol címszavakat ábécérendben adtuk meg, és mellettük feltüntettük magyar megfelelőiket. Ha egy spanyol szó többértelmű, az aljelentéseket beszámoltuk – ilyenkor a sorrendet a gyakoriság határozza meg. Az azonos alakú, de eltérő szófajú szavakat külön szócikkekbe soroltuk, és felső indexszámmal láttuk el – ilyenkor a sorrend: ige, főnév, melléknév, határozószó. A szófajt csak olyankor jeleztük rövidítéssel, ha az a magyar fordításból nem derül ki egyértelműen.

A jelentésben szereplő csúc sos zárójeles megjegyzések a kontextust hivatottak pontosítani, illetve egyértelműsíteni, pl.:

abordar (témát) megközelít

Csúc sos zárójelet használtunk abban az esetben is, ha egy spanyol szónak nincs magyar megfelelője, így a jelentését körülírással adtuk meg:

el **cocido** (sűrű leves hússal, zöldséggel)

A jelentésben található kerek zárójeles megjegyzések kiegészítések, kontextustól függően elhagyható részei a kifejezésnek:

acabar de (+ *inf*) az imént (csinált vmit)

Ha egy szócikk alá alszócikkek vagy példák kerülnek, ezeket egy \diamond jelöli:

el **tenis** tenisz

\diamond **tenis de mesa** asztalitenisz

Jelölések a szótárban

Mivel a kiejtést ismertetjük (10. oldal), csak abban az esetben jelöltük szögletes zárójelek között, ha az eltér az ott megadott szabályoktól. Pl. a **flash** kiejtése [flas], a **jersey** szóé [jersey], ahogy spanyolul is olvasnánk, ezért nem szerepel mellettük a kiejtés. Viszont az *el hockey* esetén a szabályoktól eltérően ki kell ejteni a szókezdő *h* betűt, ezért így is szerepel a szótárban:

el **hockey** [jóquey] hoki

A főnevek

A főnevek névelőjét többnyire a címszó előtt adtuk meg kisebb betűvel szedve:

el **corazón** szív

(A névelőnek köszönhetően így még véletlenül sem gondol a szótárhasználó a *szív* igére.)

Amennyiben a főnévhez tartozó névelő annak jelentésétől függ, csak a magyarázatban tüntetjük fel a névelőt:

corte 1. (el) vágás **2.** (el) megszakítás,
 (pl. út-) lezárás **3.** (la) királyi udvar

Ezek alapján *el corte* jelentése vágás, megszakítás, (út)lezárás, *la corte* pedig királyi udvart jelent.

Ha egy főnév mindkét nemben használatos, a szócikkben per-jellel adjuk meg a két névelőt, és a két alakot egymás után a szócikkben. Ha csak a szóalakok végződésében van eltérés a két nemben, csak az eltérő részt adjuk meg:

el/la **dentista** fogorvos

Tehát a fogorvos spanyolul *el dentista*, a fogorvosnő pedig *la dentista*.

el/la **conde, -esa** gróf, grófnő / grófné

Ennek alapján a gróf spanyolul *el conde*, a grófnő/grófné pedig *la condesa*.

Bizonyos nőnemű főnevek hímnemű névelővel állnak egyes számban, de többes számban már nőneművel. Ezt az el (las) névelőkkel jelöljük:

el (las) **ascua** parázs

Tehát egyes számban *el ascua*, többes számban *las ascuas*.

Vannak olyan szavak, melyek többes számban változatlanok. Ezt a névelők mutatják: hímnem esetén *el (los)*; nőnemben pedig *la (las)*.

el (los) **salvapantallas** képernyőkímélő

la (las) **crisis** válság

Tehát egyes számban a képernyőkímélő *el salvapantallas*, többes számban *los salvapantallas*; a válság egyes számban *la crisis*, többes számban *las crisis*.

A kontinensek, országok esetén általában nem használunk névelőt. Ha mégis kitehetjük, azt a következőképpen jelöljük:

(la) **Argentina** Argentína

Ha a névelő csak a jelzős szerkezetekben szükséges, a címszó után szerepel zárójelben:

Alemania (la) Németország

Ha a névelő bizonyos, általában egyes számban használt nőnemű szavaknál egyes számban fonetikai szabályok miatt *la* helyett *el*, így jelöljük:

Asia (el) Ázsia (nn)

Ha a főnév lehet hímnemű és nőnemű is, így jelöljük:

el/la **maratón** maraton

Kivételesen előfordul olyan címszó, ahol két használati tárgyánál vontuk össze a hímnemű és nőnemű alakot, ugyanúgy, ahogy az élőlényeknél tettük:

el/la **batidor, -ora** habverő

A főnevek csak akkor szerepelnek eleve többes számban, ha többnyire így használatosak:

los **alicates** (szerszám) fogó

Ha egyes számban is használhatunk egy főleg többes számban álló főnevet (pl. páros szerveknél), akkor egyes számban adtuk meg:

el **ojo** szem

A melléknevek

A melléknevek esetében csak a hímnemű alakot adtuk meg, ha a nőnemű alak a szóvégi *-o a*-ra cserélésével megkapható, pl.:

culto művelt

Így hímnemben a művelt spanyolul *culto*, nőnemben *culta*.

A nem *-o / -a* váltakozású melléknevek esetén a végződésben tüntetjük fel a különbséget:

danés, -esa dán

Tehát dán (férfi) *danés*, dán (nő) *danesa*.

Az egyéb végződésű melléknevek mindkét nemre egyaránt vonatkoznak:

cutre 1. lepukkant **2.** smucig

A határozók

A spanyolban a melléknév nőnemű alakjából és a *-mente* utótagból lehet módhatározókat képezni:

natural 'természet' + **mente** →
naturalmente 'természetesen'

Az ilyen alakokat csak akkor vettük fel a szóanyagba, ha jelentésük nem teljesen következtethető ki a melléknév alapján, pl.:

normalmente általában

Az igék

Az igék főnévi igenévi (infinitivo) alakban szerepelnek a szótárban, vonzatuk pedig követi őket:

aferrarse a ragaszkodik vmihez

Az igék használatát megkönnyítő nyelvtani információkat kisebb betűvel szedve, kerek zárójelben adtuk meg. A (-se) a visszaható használatot jelzi, pl.:

acostar (ue) **1.** lefektet **2.** (-se) lefekszik = acostarse

A részesesettel álló igéknél a *CI* (Complemento Indirecto) jelölést alkalmaztuk:

apetecer kedve van, akarózik
vkinek vmi (*CI*)

Tehát pl. *A Pedro no le apetece jugar ahora.* 'Péternek nincs kedve játszani most.'

A rendhagyó igéket jelöltük szótárunkban.

A diftongálódó igék diftongusa zárójelben követi őket:

alentar (ie) buzdít

almorzar (ue) ebédel

A tőhangváltó igék mellett (i) szerepel:

medir (i) mér

A hangbetoldással ragozódó igéknél a következő jelöléseket alkalmaztuk:

(y), ha egy y toldódik be, pl. *huir* → *huye*;

(zc), ha a *zc* mássalhangzócsoport toldódik be, pl. *conocer* → *conozco, conozcan*;

(í), (ú), ha a ragozási sémában az igeigézőben hangsúlyos *i* vagy *u* jelenik meg, pl. *confiar* → *confía*; *actuar* → *actúa*.

Az egyéb, szabályba nehezen foglalható rendhagyóságokat * jelöli. Az ilyen rendhagyó töveket a *Rendhagyó igeigézők és alakok mutatója* tartalmazza.

venir* jön

Útmutató a spanyol kiejtéshez

Az alábbi, vázlatos ismertetőben az európai spanyol kasztíliai normájának megfelelő kiejtést magyarázzuk el. A többi, szintén helyes ejtősváltozat taglalása meghaladná az előszó kereteit.

Magánhangzók

Öt magánhangzó van a spanyol nyelvben, mindegyik rövid, tiszta hang. A magyartól csak kettő tér el lényegesen:

a A palóc *á*-hoz hasonló, *a* és *á* közötti rövid hang.

e A magyar *é*-vel rokon, de rövid hang.

A magánhangzók fölötti ékezet nem hosszúságot jelöl, hanem hangsúlyt. A hangsúlyos magánhangzók valamivel hosszabbak, mint a hangsúlytalan helyzetben lévők.

Kettőshangzók

Ha az *i* vagy az *u* az *a*, *e*, *o* elé vagy mögé kerül, rendszerint diftongust alkot vele, azaz egy szótagnak kell ejteni őket. Ilyenkor nem az *u* vagy az *i* hangsúlyos – az *u*-t az angol *w*-hez hasonlóan, az *i*-t a magyar *j*-hez hasonlóan ejtjük. A következő szavak egy szótagúak: *cien* 'száz'; *nuez* 'dió'.

Ha azonban az *i* vagy az *u* hangsúlyt kap, ékezettel jelöljük, felbomlik a kettőshangzó, és két szótagnak ejtjük a két magánhangzót: *mío* 'enyém'; *país* 'ország'.

Mássalhangzók

Csak a magyartól lényegesen eltérő hangokat ismertetjük.

- b, v** A két betű ugyanazt a hangot jelöli, kiejtésük a helyzetüktől függ. Mindkettő magyar *b*-nek ejtendő, ha szó elején vagy *n*, *m* után áll; egyéb helyzetben mind a kettő lágy (résnyire nyitott ajakkal képzett) *v*-nek hangzik.
- c** Az *a*, *o*, *u* magánhangzók előtt magyar *k*-nak ejtendő, *e* és *i* előtt pedig pösze *sz*-nek (mint az angol *through* szóban).
- ch** Mint a magyar *cs*.
- d** Szó elején és *n*, *l* után magyar *d*-nek hangzik, szóközben pedig lágy *d*-nek (mint az angol *this*). A szó végén a legtöbb dialektusban alig hallatszik.
- g** Az *a*, *o*, *u* előtt magyar *g*-nek ejtendő, *e* és *i* előtt erős, torokban képzett *h*-nak (csakúgy, mint a *j*); a *gue*, *gui* szótagokban az *u* nem ejtendő. Ha mégis ki kell ejtenünk a *gue*, *gui* hangsorban az *u*-t, ezt két ponttal jelöljük, pl. *pingüino* 'pingvin'.
- h** Mindig néma.
- j** Erős, torokban képzett *h*-nak ejtendő (mint a *g* *e* és *i* előtt). Kivétel a *judo* szó, melyben a kiejtése a magyar *j*-vel azonos.
- ll** Mintha egyszerre ejtenénk magyar *lj*-t, de manapság egyre elterjedtebb, hogy erős *j*-nek ejtik. Kivétel pl. a *ballet* szó, ahol *l*-nek ejtik.
- ñ** A magyar *ny*-hez hasonló hang.
- q** Magyar *k*-nak hangzik, utána mindig néma *u* következik.
- r** Szó elején, valamint *n*, *l*, *s* után erősen pörgetve ejtjük.

- rr** Mindig erősen pörgetett.
- s** A magyar *s* és *sz* közötti hang.
- x** Magánhangzók közt *ksz*-nek ejtendő, mássalhangzók előtt pedig *sz*-nek.
- y** Önmagában és magánhangzó után rövid magyar *i*. Magánhangzók között erősen ejtett *j*, szó elején és *m*, *n*, *l* után szinte *gy*-szerű hangnak hallatszik.
- z** Pöszén ejtett *sz* (mint a *c e* és *i* előtt).

Hangsúly

A magánhangzóra, valamint a magánhangzó plusz *n*-re és *s*-re végződő spanyol szavakban a hangsúly az utolsó előtti szótagra esik, pl.: *ca*sa 'ház'; *co*mes 'eszél'; *co*men 'esznek'.

Az egyéb végződésű szavak véghangsúlyosak, pl.: *Ma*dríd, *ho*tel, *ac*tor 'színész'.

A hangsúlyt mindig jelölik, ha a fenti szabálytól eltérés van, pl. *Ca*nadá, *Cá*diz, *Má*laga.

Írásjelek

A kérdőjelek és a felkiáltójelek a mondat elején is megjelennek, lefelé fordítva.

A mássalhangzó értékű spanyol betűk és kettősbetűk kiejtése

B (be)	K (ca)	R (erre)
C (ce)	L (ele)	S (ese)
CH (che)	LL (elle)	T (te)
D (de)	M (eme)	V (uve)
F (efe)	N (ene)	W (uve doble)
G (ge)	Ñ (eñe)	Y (ye)
H (hache)	P (pe)	Z (zeta)
J (jota)	Q (cu)	

Rövidítések

<i>Am</i>	Spanyol-Amerika vmely részén használatos
<i>átv</i>	átvitt értelemben
<i>biz</i>	bizalmas stílusértékű
<i>CI</i>	<i>complemento indirecto</i> , vagyis részes esetet vonz
<i>estar</i> +	<i>estar</i> létige után
<i>esz</i>	egyes szám
<i>fn</i>	főnév
<i>hat</i>	határozó(szó)
<i>hn</i>	hímnem(ű)
<i>ige</i> +	ige után
<i>inf</i>	<i>infinitivo</i> (főnévi igenév)
<i>mn</i>	melléknév
<i>nn</i>	nőnem(ű)
<i>part</i>	<i>participio</i> (befejezett melléknévi igenév)
<i>ser</i> +	<i>ser</i> létige után
+ <i>subj</i>	subjuntívót vonz
<i>tsz</i>	többes szám
<i>vál</i>	választékos
<i>vulg</i>	vulgáris stílusértékű

Rendhagyó igetövek és alakok mutatója

A lista nem tartalmazza az ue, ie, i, zc, y, í, ú típusú tőváltozatokat és a rendszeres helyesírási jelenségeket.

cabr-	caber	durm-	dormir	ha-	haber
caig-	caer	era-	ser	habr-	haber
cay-	caer	eres	ser	hag-	hacer
cup-	caber	es	ser	har-	hacer
di	dar; decir	estoy	estar	hay-	haber
dig-	decir	estuv-	estar	haz	hacer
dij-	decir	fu-	ser; ir	he-	haber
dir-	decir	fue-	ser; ir	hic-	hacer
doy	dar	fui	ser; ir	hub-	haber

huel-	oler	quier-	querer	teng-	tener
iba-	ir	quis-	querer	tien-	tener
jueg-	jugar	sabr-	saber	traig-	traer
ley-	leer	saldr-	salir	traj-	traer
mur-	morir	salg-	salir	tray-	traer
oig-	oír	sé	saber; ser	tuv-	tener
oy-	oír	sea-	ser	valdr-	valer
pon	poner	sep-	saber	valg-	valer
pondr-	poner	sois	ser	vay-	ir
pong-	poner	somos	ser	vendr-	venir
pud-	poder	son	ser	veng-	venir
pued-	poder	soy	ser	vin-	venir
pus-	poner	sup-	saber	voy	ir
quep-	caber	ten	tener	yendo	ir
querr-	querer	tendr-	tener		

A szótár használatához és a nyelvtanuláshoz sok sikert kívánunk!

Budapest, 2015. szeptember 21.

A szerzők